CHUYỆN KỂ CỦA MỘT CUỐN SÁCH

Liên Xô

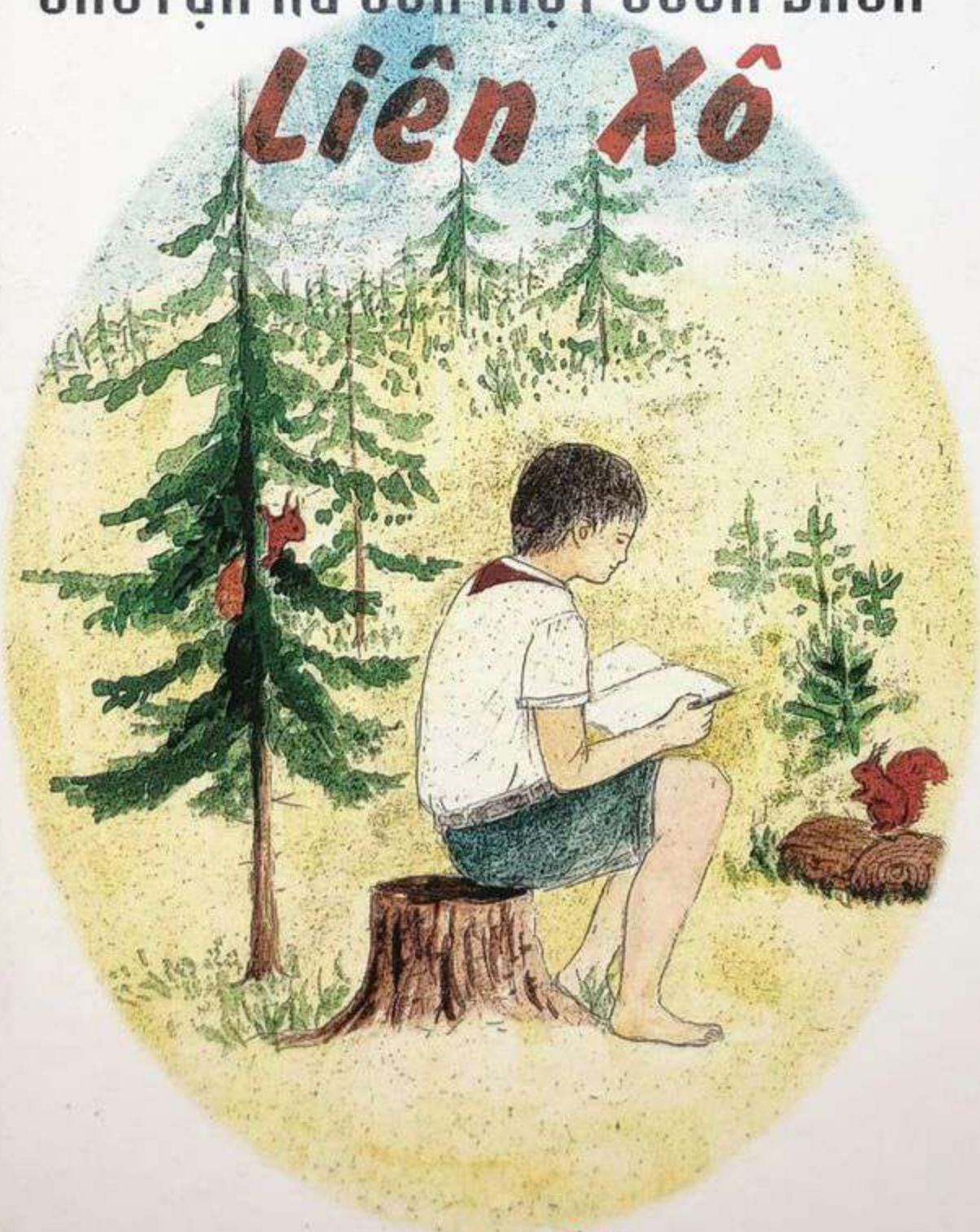

KCIN 2019

CHUYỆN KỂ CỦA MỘT CUỐN SÁCH

Liên Xô

Thắng Hoàng viết dựa trên nguyên tác
bài viết "CUỘC ĐỜI SÁCH CŨ LIÊN XÔ"
của Hoàng Nguyễn đăng trên group Sách cũ Liên Xô
Bìa và minh họa : Kiều Chính

Mến tặng
kỉ niệm

KCIN 2019

LỜI GIỚI THIỆU

Người sưu tầm sách ngày nay không có nhiều, ấy vậy mà cũng mỗi người một kiểu khác nhau. Có người yêu đọc lấy cái chữ, có người yêu những hình vẽ, người yêu sự xưa cũ và cũng có người sưu tầm theo chúng bạn, lấy nơi kết giao bạn bè cùng cá tính.

Người sưu tầm sách thường thích những cuốn sách cũ/xưa nhưng còn mới ! Nghe có vẻ lạ lùng nhưng cũng có cái lí. Vậy lí ở đâu ? Những cuốn sách xưa ở đây hiểu là được xuất bản từ rất lâu rồi, nếu còn giữ được diện mạo mới thì rõ ràng là kì tích. Khi cầm sách trên tay có cảm giác sạch sẽ, vuông vắn mà vẫn có nét hoài cổ. Người sưu tầm trân quý nó vì chính cái kì tích ấy và bởi sự hiếm có của nó. Sách xưa mà còn giữ được như mới thì mấy ai có được.

Nhân một lần đọc bài viết CUỘC ĐỜI SÁCH CŨ LIÊN XÔ của anh Hoàng Nguyễn trên group Sách cũ Liên Xô, cảm thấy rất thú vị , tôi muốn bắt tay vào làm điều gì đó để lên tiếng đồng cảm với các cuốn sách cũ nát_ít được người chủ quan tâm và thậm chí ruồng bỏ.

Ngoài những chi tiết khiến tôi kinh ngạc về hành trình của cuốn sách từ một thân cây ở nước Nga xa xôi, qua nhà máy, qua xưởng in, mối quan hệ bao cấp của Liên Xô với các nước xã hội chủ nghĩa, cuộc khủng hoảng của Liên Xô những năm 80, chuyện mua bán sách cũ ngày nay ở Việt Nam...còn có một bài học đáng suy ngẫm về giá trị của những cuốn sách. Tôi không chủ ý so sánh một cuốn sách xưa còn đẹp và một cuốn cũ nát vì có nhiều góc nhìn khác nhau, mà chỉ muốn bạn đọc hãy lưu tâm hơn những cuốn sách mà mình đang có.

Tôi rất mê cách kể chuyện hoàn toàn bằng thoại của anh Hoàng Nguyễn bởi sự thông minh sắc sảo của lối ấy, nhưng vẫn thuyết phục chị Thắng Hoàng là người có cùng suy nghĩ với tôi về việc này, viết lại câu chuyện một chút để những ai không thạo lắm về "thú chơi sách" có thể nắm bắt được dễ dàng hơn và viết thêm một cái kết "thiếu nhi" hơn. Xin cám ơn hai anh chị đã vui vẻ đồng ý cùng tôi thực hiện cuốn sách này.

Tôi vốn không biết vẽ vời gì nhiều nhưng cũng cố gắng tô điểm cho cuốn sách một vài hình minh họa để bạn đọc có thêm hình dung. Rất mong sự rộng lượng của bạn đọc với những nét vẽ còn ngây ngô.

Người biên soạn
Hà Nội 8 /2019

Tôi là một cuốn sách in bằng chữ tiếng Việt, nhưng trước khi là sách thì tôi là một thân cây trong khu rừng của nước Nga xa xôi. Ngày ấy...

Rừng Nga thật tuyệt, tuyết vừa tan và họ nhà cây chúng tôi đều đã thức giấc. Vậy là sáu tháng đêm trường Xibiri đã hết, cây cối lại tiếp tục đâm chồi nảy lộc. Tôi dụi mắt nhìn quanh và vươn cành lá hít thở bầu không khí trong lành, ấm áp và đặc biệt đến kì lạ. Mùi hăng hăng tươi mát của những cành thông non, tiếng rì rầm rất khẽ của cây cối, lũ chim vừa đứng rũ cánh vừa hót lanh lảnh những âm thanh trong vắt, mấy con sóc nhẩn nha gặm sột soạt quả thông vừa hé lộ dưới lớp tuyết mỏng còn sót lại, mẹ con nhà gấu lững thững dắt nhau đi và thở vào không gian những làn hơi mỏng lấp lánh trong ánh nắng sớm, đó là khu rừng mùa xuân, là quê hương yêu dấu của tôi.

Bỗng nhiên, *Rggg....*, có tiếng động lạ vang lên. Một bạn cây nhỏ thắc mắc:

- Tiếng gì lạ vậy cha?

- À, tiếng cưa máy hạ cây lấy gỗ cho các nhà máy đấy. Tới lượt bố mẹ phải đi rồi, các con còn nhỏ, sẽ phải chục năm nữa.-Bác cây trả lời giống như đã chờ đợi điều này từ lâu.

Một bác cây khác nhắc nhở mọi người:

- Chú ý, chú ý. Mùa khai thác gỗ đã bắt đầu, công nhân của xí nghiệp đã đến, xe nâng và xe tải cũng đã tập kết ngoài kia.

Một hồi sau thì đến lượt tôi. Trước khi được đưa lên xe tải, tôi tươi cười chào tạm biệt nơi tôi đã sinh ra và lớn lên :

- Thôi, chào khu rừng yêu dấu, chào các bạn muông thú, chúng tôi đi trước đây.

Những công nhân của xí nghiệp sắp xếp chúng tôi ngay ngắn và họ nói với nhau: "Khúc gỗ nào tốt thì dành làm đồ nội thất, gỗ tạp thì làm củi nhé. Các đồng chí nhớ phân loại sao cho phù hợp và tiết kiệm." Có người đáp: "À, gỗ này thì hợp với nhà máy giấy đây."

Sau một khoảng thời gian dài, chúng tôi được làm thành giấy. Những mẻ giấy trắng phau và thơm phức nối tiếp nhau ra đời, xếp hàng trong những cuộn lớn và háo hức được xuất hiện trong hình dáng của hàng triệu cuốn vở học sinh, hàng ngàn cuốn sách hay tại các sạp báo khắp Liên Xô và các nước bạn bè.

- Đánh số cẩn thận đấy! Lô giấy này thuộc nhà máy in Matxcova, họ đã chờ cả tháng nay rồi. Tôi nghe thấy tiếng anh quản đốc dõng dạc.

Và rồi tôi cùng các bạn đến nơi, những người ở đó muốn làm chúng tôi thành sách:

- Hợp đồng với Nhà xuất bản Cầu Vồng vừa ký, 1000 cuốn sách in loại giấy tốt nhất cho trẻ em.
- Rất tốt, chuẩn bị sắp chữ. Các máy in đã sẵn sàng.
- Bộ chữ tiếng Việt đây rồi, sắp chữ thế nào đây?
- Đây, theo bản in có sẵn này.
- Sao? Đã in sẵn rồi à? Giấy đen xấu quá.
- Ừ, thế nên bây giờ Liên xô ta mới phải in lại.
- Sách Việt Nam đúng là còn thua xa chúng ta. Thời buổi này bánh mì còn không dư dả, may mà sách vở cho bọn trẻ vẫn được bao cấp.
- Phải, chia sẻ với bạn đọc Việt Nam chút văn hóa đọc của Liên Xô cũng là điều tốt. Dù sao đây cũng là thế mạnh hiếm hoi của chúng ta trong thời điểm này.

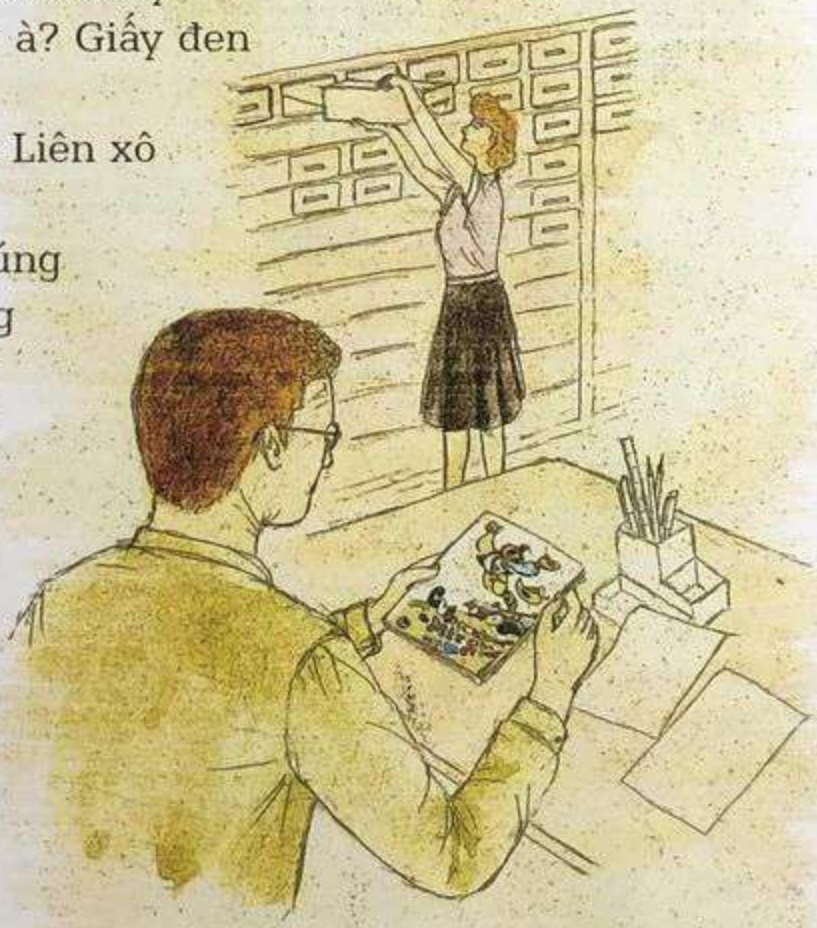

- À, mà tựa sách là gì ấy nhỉ?
- "Chuyện phiêu lưu của Mít Đặc và các bạn", minh họa lạ quá, của một họa sĩ người Việt Nam.
- Ừ, nhưng đợt in này do chúng ta minh họa.

Thế rồi, sau hơn một tháng ở nhà in, từ những thếp giấy trắng tinh, thơm phức, chúng tôi bắt đầu có chữ, có hình minh họa, được cắn xén gọn gàng, được khoác lên mình chiếc bìa cứng cáp và trở thành những quyển sách...

- Báo cáo, có đại diện nhà xuất bản Cầu Vồng đến kiểm tra hàng. -Có người đến báo.

Sau đó là tiếng bước chân của nhiều người.

- Chà, lô sách in đẹp quá. Đúng là nhà in Matxcova có khác.
- Bác quá khen.
- Chúng tôi lấy sách luôn nhé.
- Được chứ.

Tôi và các bạn được đóng gói gọn gàng bên trong các thùng tối om, chúng tôi chẳng biết đây là đâu, chỉ nghe tiếng nói chuyện:
- Chuẩn bị một lô sách 200 cuốn vận chuyển bằng đường máy bay nhé, sắp có triển lãm sách Liên Xô nên phải nhanh.
- 200 cuốn thì đơn giản, một góc khoang máy bay là chứa đủ.
- Thế còn số sách còn lại? Cả nghìn cuốn nhỉ?
- Chuyển bằng tàu hỏa đến Hải Phòng, chậm hơn một tháng nhưng phải tiết kiệm thôi.
- Ừ, trong điều kiện như hiện nay thì việc tiết kiệm các chi phí là điều cấp bách.

...Xình xịch, xình xịch, tuuuuuuuu...
Tôi nghe tiếng xình xịch cả tuần nay, không ngờ đường xa thế Bỗng tôi ngửi thấy một mùi hương thoang thoảng rất quen thuộc, liền nói với các bạn:
- Mùi gì mà quen thế này các bạn? Phải chăng là mùi hương của rừng taiga?
- Đúng rồi, chúng ta đang đi qua quê hương mình đấy
Không hẹn mà chúng tôi cùng hét to:
- Tạm biệt rừng taiga !!!!!!!!!

Rời tàu hỏa bức bí, chúng tôi lại được ở trên một con tàu biển. Tiếng sóng biển rì rào rõ ràng bên tai. Có lúc tàu đi nhẹ nhàng, có lúc lắc lư dữ dội khiến chúng tôi mệt nhừ.

Cuối cùng cũng đến nơi. Đất nước Việt Nam nóng ẩm đến toát mồ hôi. Từ đây chúng tôi được chia ra thành các nhóm nhỏ hơn, để chuyển về Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh.

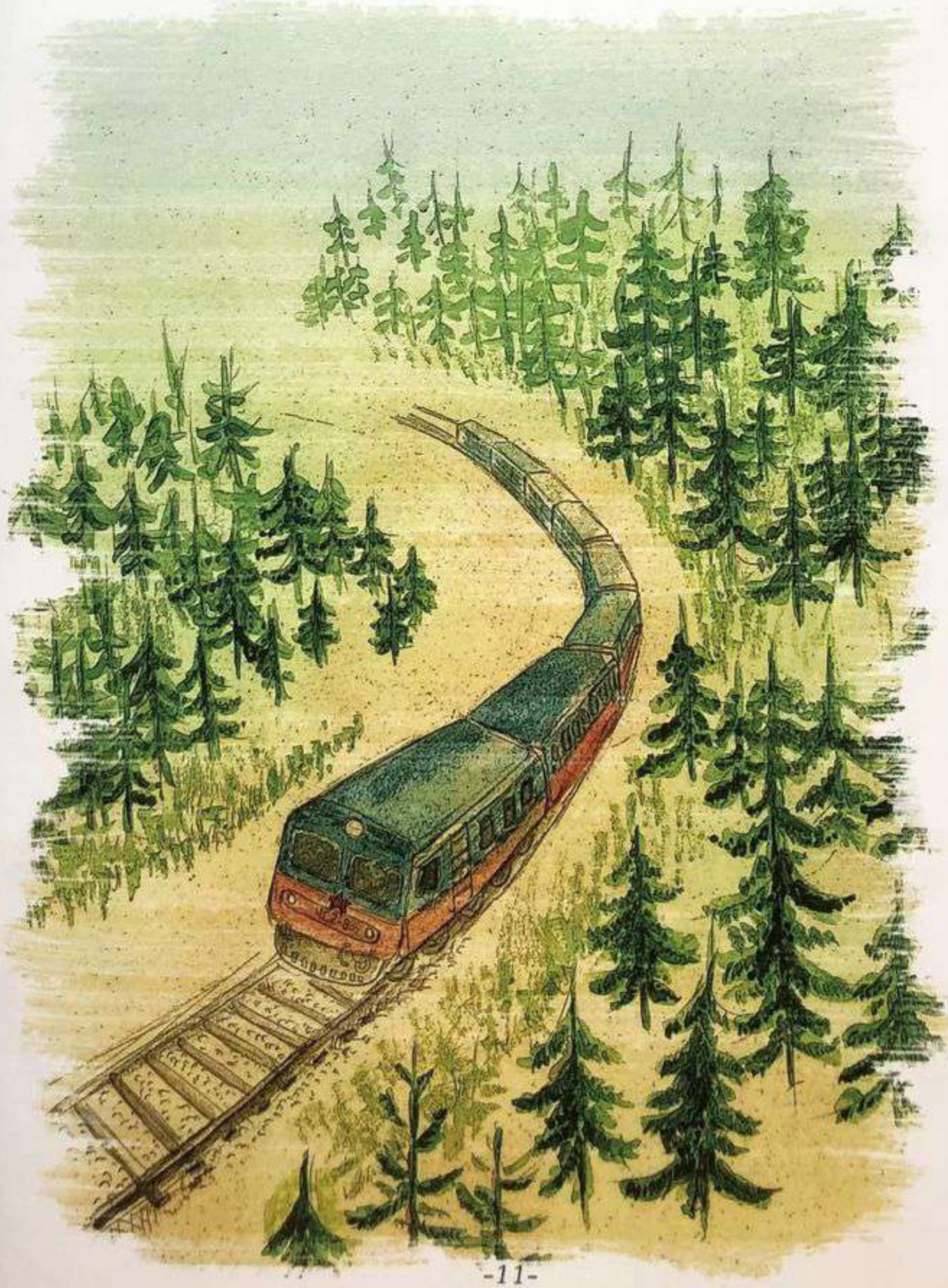

Sau vài lần chia nhóm nữa, tôi được đến một hiệu sách cùng một vài bạn khác, được họ bày lên kệ ngay ngắn. Ít ngày sau, có một cậu bé đi vòng quanh trong hiệu sách khá lâu.

- Cháu tìm quyển gì thế? - Cô bán hàng hỏi.

- Cháu chỉ xem thôi ạ.

Hai tuần sau, chúng tôi lại thấy cậu bé đó. Cô bán hàng quay sang hỏi bạn:

- Thằng bé vẫn chưa mua gì à?

- Chưa. Bọn trẻ làm sao đủ tiền mua sách đẹp thế này, em làm tại hiệu sách mà con em chỉ mượn sách bạn đọc thôi.

- Ừ, mà sách này in đẹp thật. Cũng mong cuối năm được thưởng thêm ít tiền để mua sách làm quà cho con.

Cậu bé đứng ngắm nghía chúng tôi hồi lâu, rồi với dáng vẻ tần ngần tiếc rẻ, cậu bước ra khỏi hiệu sách.

Đến một lần nọ, có một cậu bé khác đến đây cùng cha.

- Chào các cô.-Cha cậu bé nói

- Chào anh, cả năm mới thấy được đôi lần.

- À, tại nhà xa quá. Hôm nay mới ghé mua sách làm phần thưởng cho cháu được học sinh giỏi.

- Cháu học ở đâu vậy anh?

- Cháu học ở trường Ngô Sĩ Liên, thị xã Bắc Giang.

- Chà, ông bố tuyệt vời, đạp xe cả 50 cây số để về Hà Nội mua sách cho con.-Các cô nhân viên tán thưởng.

Không để ý đến người lớn, cậu bé chạy vội đến kệ sách, cầm tôi lên và nói:

- Cho con cuốn Mít Đặc này, minh họa đẹp quá. Cả lớp con ai cũng thích mà chỉ có bạn lớp trưởng có.

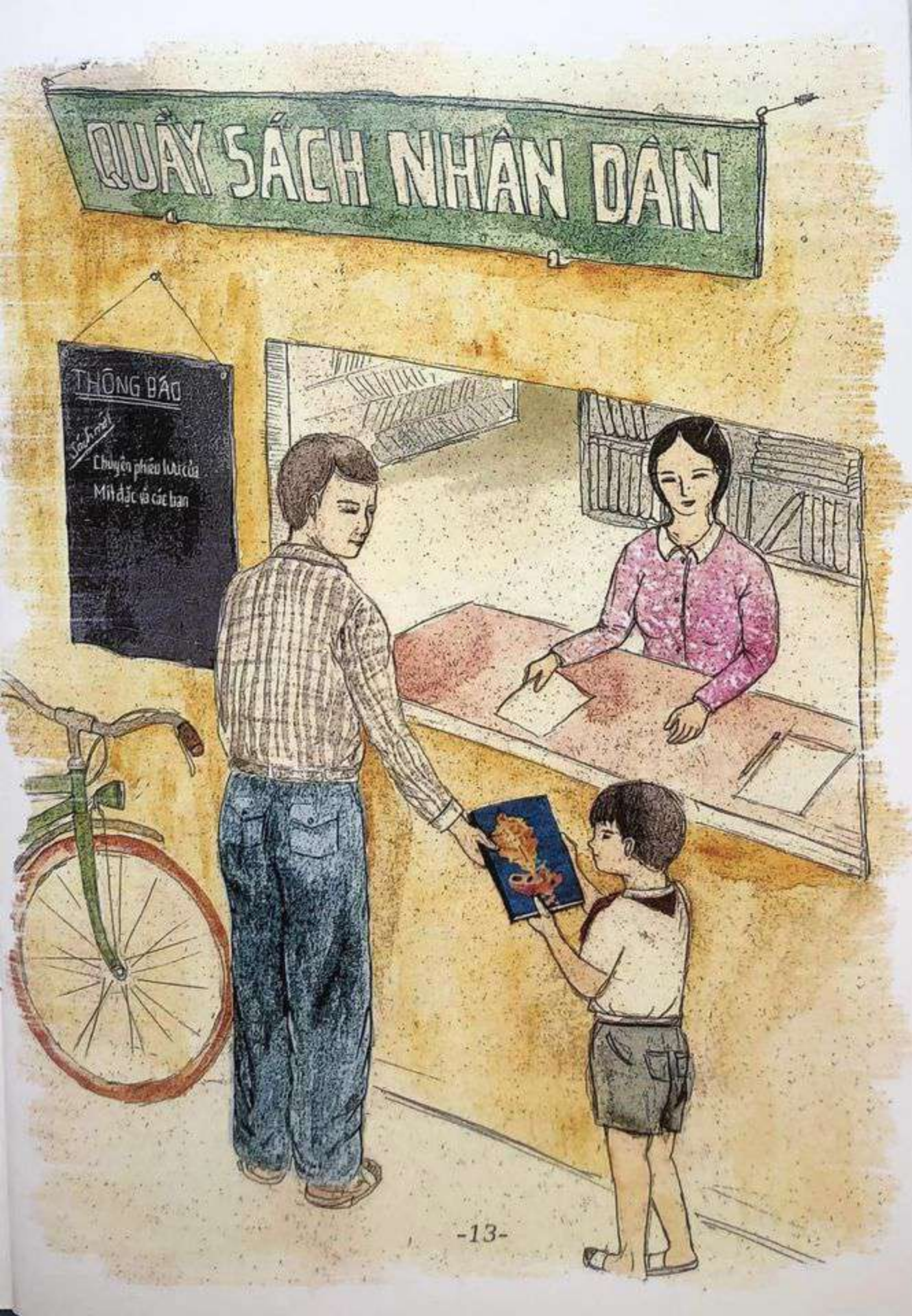
QUẦY SÁCH NHÂN DÂN
THÔNG BÁO
Sách mới
Chuyển phiếu lưu của
Mít đặc và các bạn

Từ ngày mua tôi về, cậu bé rất nâng niu. Có lần cậu nhóc em của cậu chủ cũng giành đọc với anh:

- Đưa xem em (cậu nhóc muốn nói là "Đưa em xem"). - đôi bàn tay bụ bẫm giằng lấy tay anh để xem tôi cho bằng được.

Rồi các bạn bè khác của cậu chủ cũng thay phiên nhau mượn tôi về đọc, vì quá quý tôi nên cậu chủ gia hạn mỗi lần mượn cũng chỉ một tuần là trả. Tôi thầm nghĩ:

- Chà, không ngờ mình lại được các bạn nhỏ yêu quý, nâng niu đến vậy

Dù vậy, tôi cũng cũ dần và hư hỏng theo thời gian. Một hôm, gia đình phải chuyển nhà đi, cậu bé mang các chồng sách đã được buộc gọn gàng lên một chiếc xích lô, do dây buộc không chắc nên tôi bị rơi ra giữa đường. Một anh thanh niên nhặt được tôi và gọi với theo:

- Bác xích lô ơi, rơi sách này. – Tiếc là bác xích lô đã chạy quá xa nên không nghe tiếng gọi. Anh thanh niên đành mang tôi đến thư viện của xã.

Trẻ con ở đây thích tôi lắm nên thường xuyên tranh giành nhau để đọc. Tôi bị rách ở vài chỗ trên thân thể, dính những vết ngón tay lấm lem hay thậm chí vết dãi cậu bé ngủ quên trên trang sách, nhưng bù lại rất vui vì được các em nhắc đến, cảm thấy mình có ích.

Nhưng rồi theo thời gian, sách mới về nhiều hơn, thư viện cần giải quyết chỗ sách cũ, sách hỏng để có kệ trưng bày sách mới. Thế là tôi bị mang đi thanh lý, người ta bán tôi cho đồng nát cùng với những bạn sách cũ khác. Tôi lay lắt đến khốn khổ qua mấy cửa hàng thu gom đồng nát lớn nhỏ trước khi về lò giấy vụn ở Bắc Ninh. Có lần gặp lũ chuột hoành hành, có hôm mưa bão xém thì tôi sặc giũ nước, hôm khác thì bị mấy thanh sắt đè khiến tôi cong oằn mình, sứt sát thì không biết bao nhiêu mà kể.

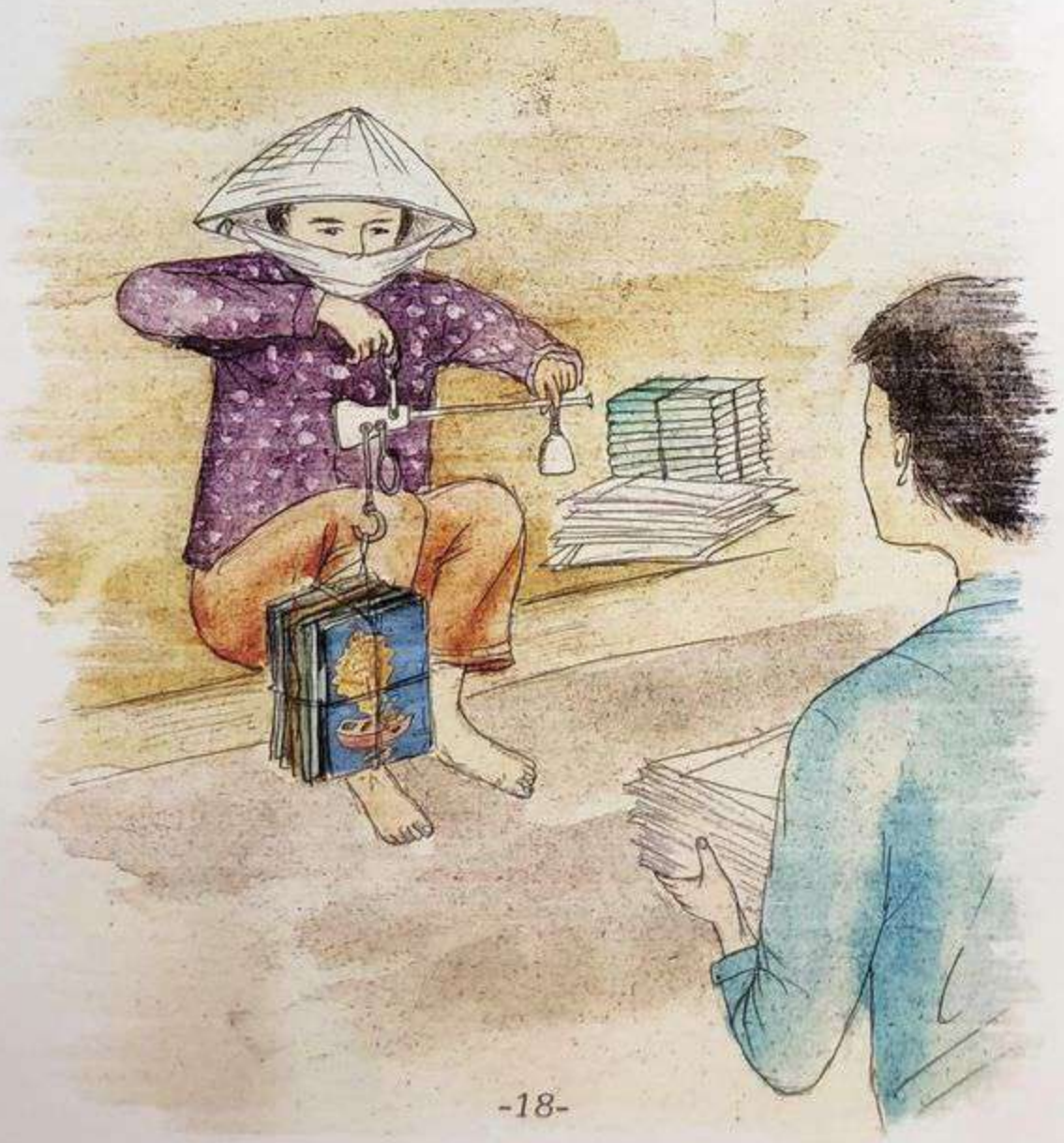

Ở lò giấy Bắc Ninh, tôi nghe có tiếng người nói chuyện với nhau mà cứ giật mình thon thót không biết số phận mình sẽ ra sao.

- Phân loại kỹ nhá, giấy tạp giấy vụn thì vứt về một bên, sách truyện tập trung về một bên.

- Vào đến đây còn phân loại làm gì, tưởng cho vào máy nghiền tái chế hết chứ.

- Bậy nào, sách thì bán cho mấy mối buôn sách cũ, cũng được kha khá đấy. Hà Nội giờ sang đây săn sách cũng nhiều.

- Thế à, giờ mới biết.

Thật may mắn, cuối cùng tôi lại về Hà Nội với một người buôn sách cũ.

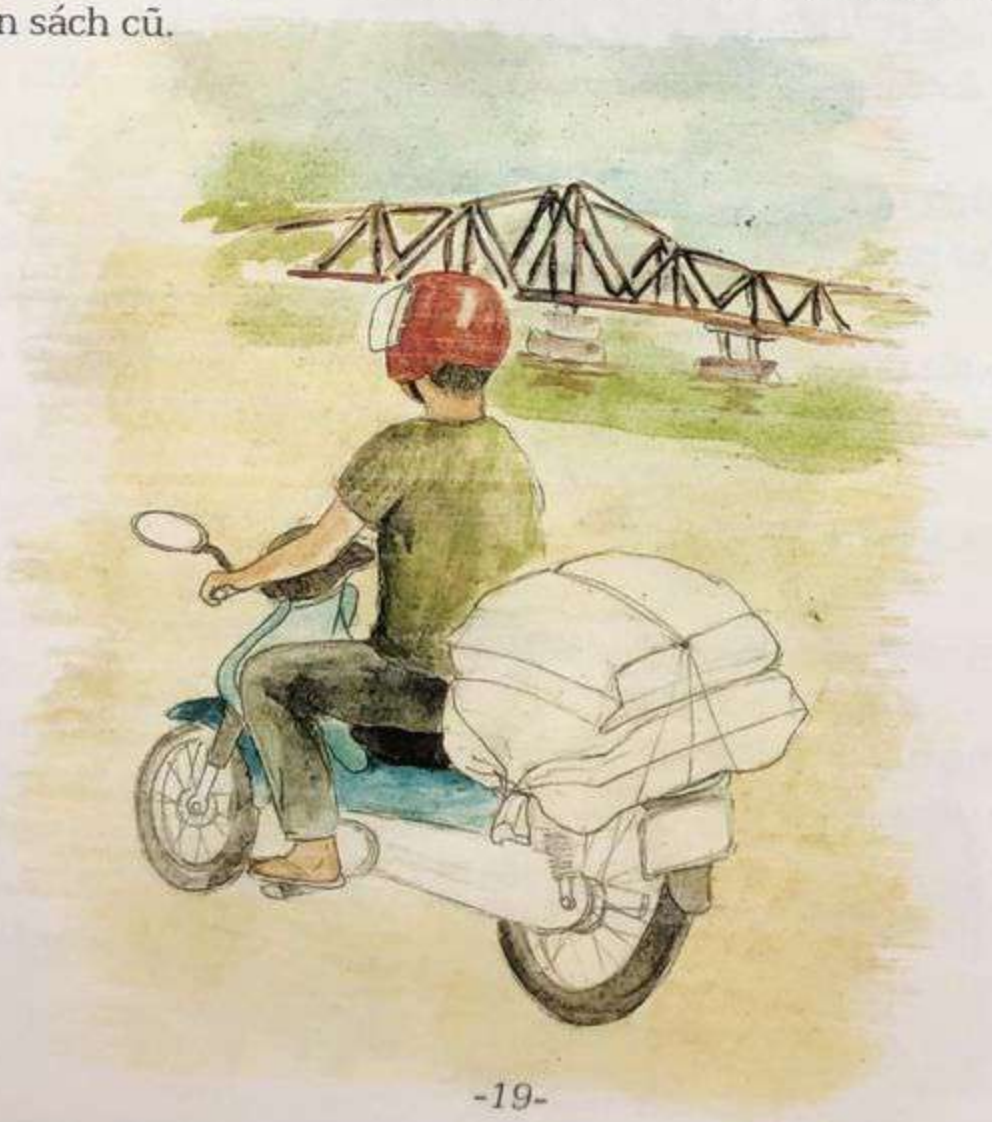

Chẳng bao lâu sau, người chủ này rao bán, tôi lại có một chuyến du hành mới đến thành phố Hồ Chí Minh.

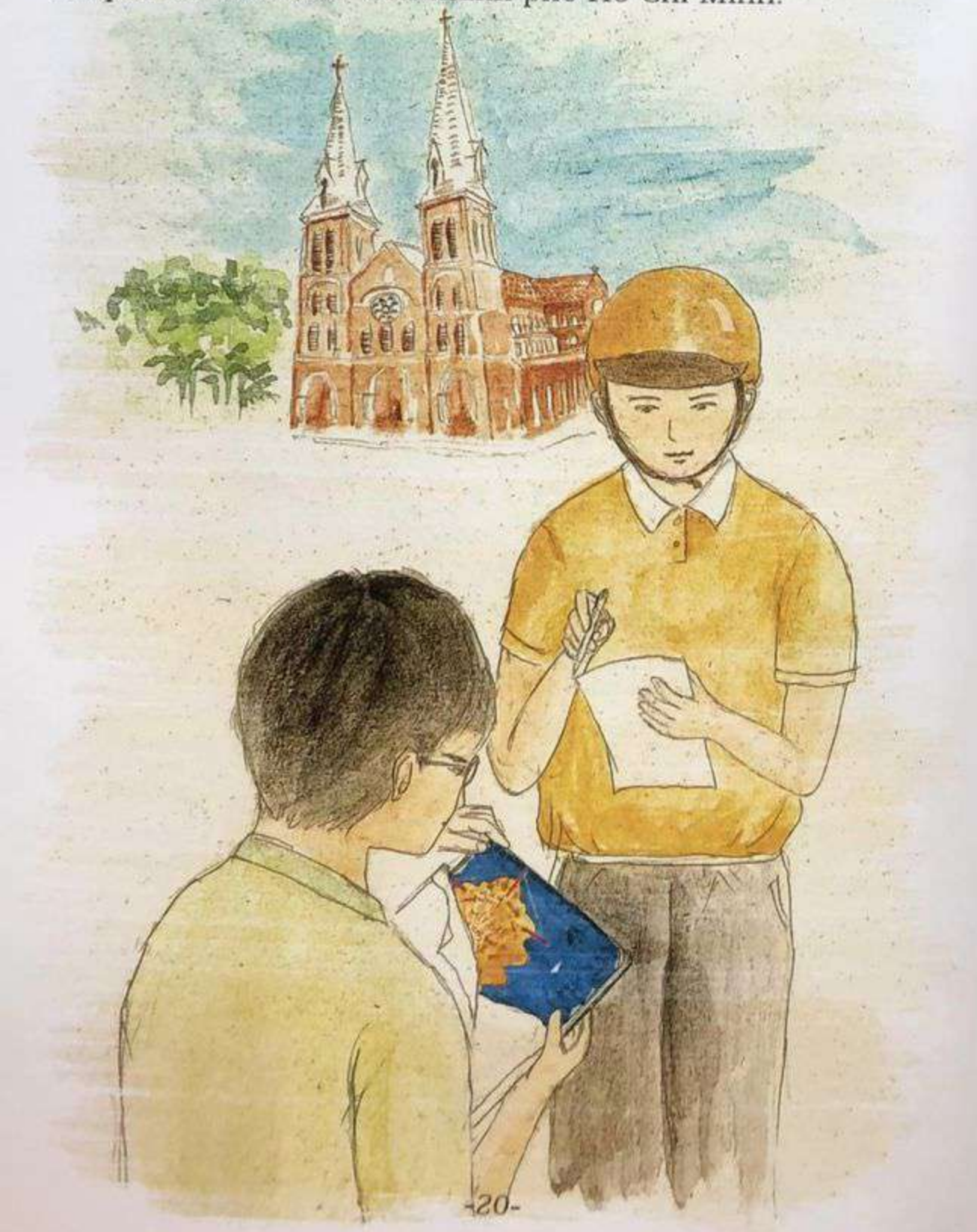

Tôi được đưa đến một căn nhà mới, rồi đến một căn phòng có rất nhiều kệ sách .

- Ô kìa, thêm một thằng sách cũ.

- Trông nó thật là xấu xí, chẳng đẹp như chúng ta.

Tôi nghe thấy tiếng xì xào từ những cuốn sách, ở tít trên kệ cao, trong tủ kính, láng bóng như tôi hồi mới xuất xưởng.

. Tôi được đặt vào một kệ sách dành cho sách cũ, có dán giấy: "Sách thiếu nhi".

- Xin chào....ở đây có ai là sách Liên Xô không?-Tôi hỏi, có phần rụt rè.

- Cậu hỏi đúng chỗ rồi đây, nhà này rất thích sách Liên Xô, bao nhiêu sách ở đây hầu như đều là sách Liên Xô cả. Cũ có, mới có.

- Cái bọn sách mới quanh năm ở trên kệ mà bày đặt chê bai những quyển sách thường được sử dụng như chúng ta, hừ.

- Cô Lara bớt giận, đón người mới kìa.

- Ồ, lại là Mít Đặc, nhà này sưu tầm bao nhiêu cuốn rồi đấy. Nhưng xem ra cậu là áo xống sờn rách nhất đấy.

– Tôi trả lời:

- Tại vì khi qua tay nhiều người, tôi gặp phải nhiều sự cố mà.

- Chào người anh em, trông cậu quen quen, có phải quê ở taiga không?

- Đúng rồi, ô kìa, là cậu đấy à? Còn có các bác khác nữa ư?

- Này, tôi là người cùng cậu lênh đênh trên biển này, nhớ chứ?

- Nhớ, chẹp, nhớ lại mà say sóng.

- Hahaha....

Mọi người cùng cười đùa vui vẻ khiến lòng tôi ấm áp và vững tâm hơn ở ngôi nhà mới.

- Cái bọn lính cảnh ấy vênh váo ra trò.- Nói chuyện được một lúc, cô Lara vẫn hậm hực.

- Thôi, kệ bọn chúng, kìa binh đoàn "Thép đã tôi thế đấy" xuống chào chúng ta.

- Lính cảnh là sao?- Tôi thắc mắc.

- À, là mấy cậu sách mới tinh, phần nhiều là sách tặng nên họ không đọc, thành ra vài chục năm mà vẫn mới nguyên, đang ở trong tủ kính chê bai chúng ta kìa. -Sách "Bác sĩ Aibolit" giảng giải.

- Cái phận lính cảnh nó lạ thế đó, xu hướng là được o bế suốt. Lại được bọc cả nilon, phun thuốc chống mọt làm chúng ho hắng suốt. Tụi chơi sách còn không dùng để đọc, sợ hư rách, mất giá trị.- Sách "Bà Ngoại" nói.

- Hi, và ngược lại, xâu xấu như chúng ta thì luôn dùng để đọc và được ấm hơi người.

Cạch

Cánh cửa mở ra, người bước vào là một cô bé chừng 5, 6 tuổi rất xinh xắn. Theo sau là cha cô bé, người đã đưa tôi về đây.

- Hôm nay tủ sách nhà ta đón thêm một bạn mới đấy

- Là sách gì vậy cha ?

- "Cuộc phiêu lưu của Mít Đặc và các bạn" con ạ

- ...Ơ, nghe quen lắm cha, có phải cuốn sách có cậu bé tóc vàng câu cá trên thuyền không ạ ? Con thấy nhà mình có một cuốn mới tinh trong tủ kính rồi mà.

- Đúng rồi, cha mua thêm về cho các sách có thêm bạn bè. Mà con đã học xong sách tập đọc nên cha nghĩ con có thể bắt đầu đọc được những cuốn truyện này rồi.

- Vâng ạ, con rủ bạn Na và bạn Linh qua đọc nhé. Con sẽ đọc quyển Mít Đặc trước. Ồ, cùng một tên sách mà sao lại có quyển mới quyển cũ vậy cha ?

- Quyển mới là do ít người cầm đọc, được trưng trong tủ hoặc trên kệ suốt, quyển ấy như một anh lính cảnh bảnh bao chỉ để trưng bày, còn quyển sách cũ thì giống như một anh lính, một chiến binh thực thụ, phải qua tay nhiều người, phải thực hiện sứ mệnh đem kiến thức, đem niềm vui đến cho mọi người. Do phải xông pha nhiều nên trên người anh ấy không còn lành lặn, mới nguyên nữa. Cho nên tuy có nhiều thương tích nhưng những quyển sách cũ lại giống như những người anh hùng đó con.

- Vậy à cha, con rất thích những người anh hùng, cha cho con mượn cuốn ấy nhé !

- Được, nhưng con nhớ giữ gìn cẩn thận đấy, cha sẽ bọc một lớp ni lông rồi sau đó con có thể bắt đầu đọc.

- Vâng ạ, giống như băng vết thương cha nhỉ.

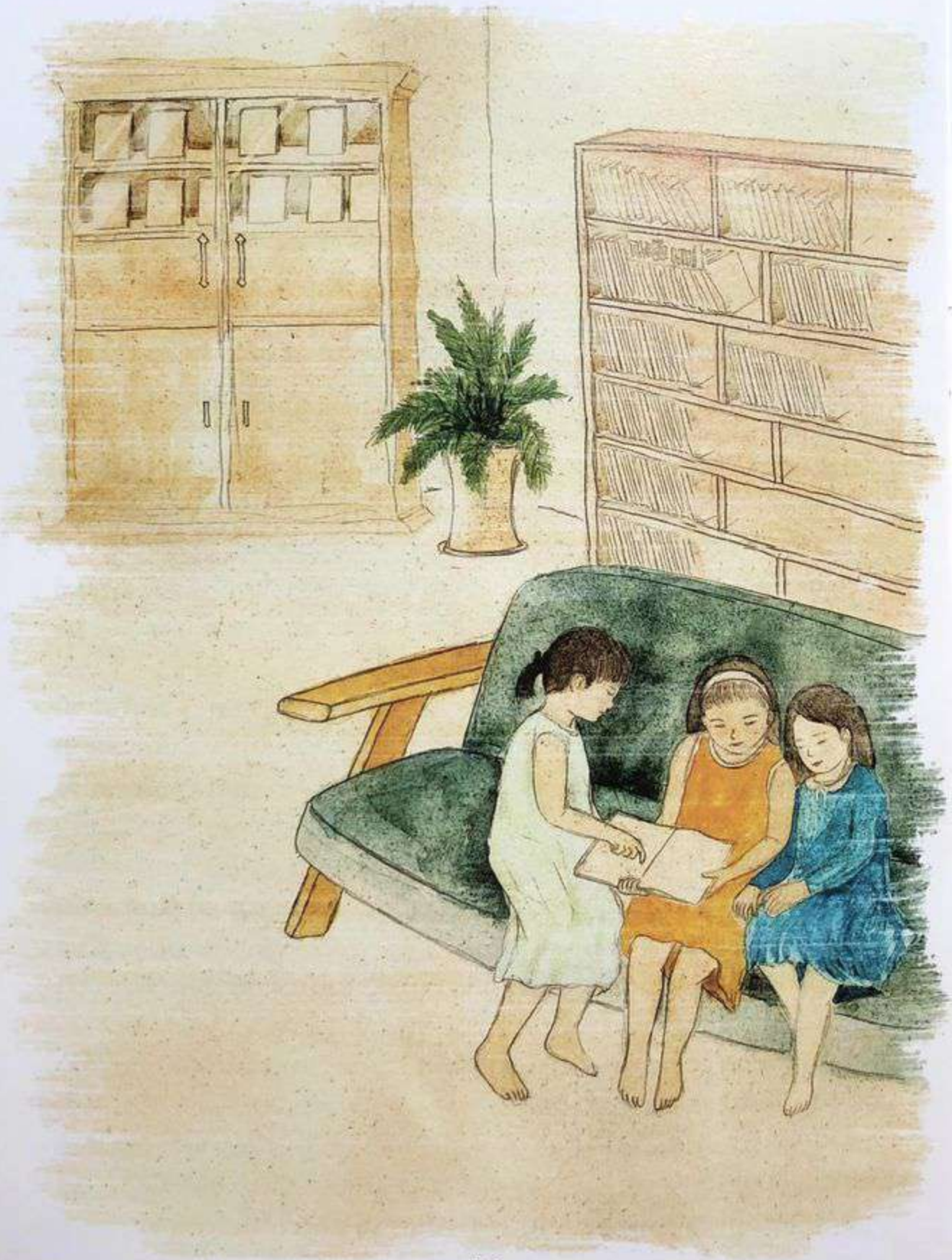

Đó là kì nghỉ hè của cô chủ, và hai bạn Linh, Na thật dễ thương. Ba cô bé ngồi chụm đầu đọc lần lần theo những dòng chữ và chẳng bao lâu , cả ba cùng cười khúc khích.
- Bạn Mít Đặc này buồn cười quá, con bọ dừa bé tí ti mà lại nói là một mảnh của Mặt trời.-Na nói
- Thì bạn ấy là người tí hon mà, con bọ cũng bự bằng cánh tay bạn ấy đấy. Hihihi...- Linh bảo.
- Nhưng bạn Thủy Tinh trong sách nói Mặt trời rất to, thật sao?- Na thắc mắc
- Thật đó, mình đã từng nghe ba nói rồi, bự hơn trái đất nhiều luôn.- Cô chủ của tôi nói.
- Chà, vậy là nhờ sách và cậu mình lại biết thêm một điều rồi.
- Chúng ta đọc tiếp đi.

Trên cao, các quyển sách mới đang cau có.
- Hừm, có gì hay mà 3 cô bé cười thế nhỉ? Nhìn mà ngứa mắt tên sách mới đến.
- Hahaha, là do Mít Đặc bị con bọ dừa làm cho ngã lăn quay, sau đó...hahaha...
- Im đi, cười cái gì mà cười. Tên sách cũ đó chẳng bao lâu lại bị bỏ xó thôi.

Vậy đấy, các bạn sách lính cảnh cứ luôn chảnh chọe và hục hặc, thậm chí tự gây lộn với nhau. Họ thường lặng im và ngủ suốt cả ngày. Hễ thức dậy thì lại cau có và nhìn sang phía giá sách cũ chúng tôi. Tôi rất ít khi thấy họ cười mà kể thì cũng khó có thể cười trong lớp túi ni-lông bức bối kia và cả tủ kính đóng kín nữa.

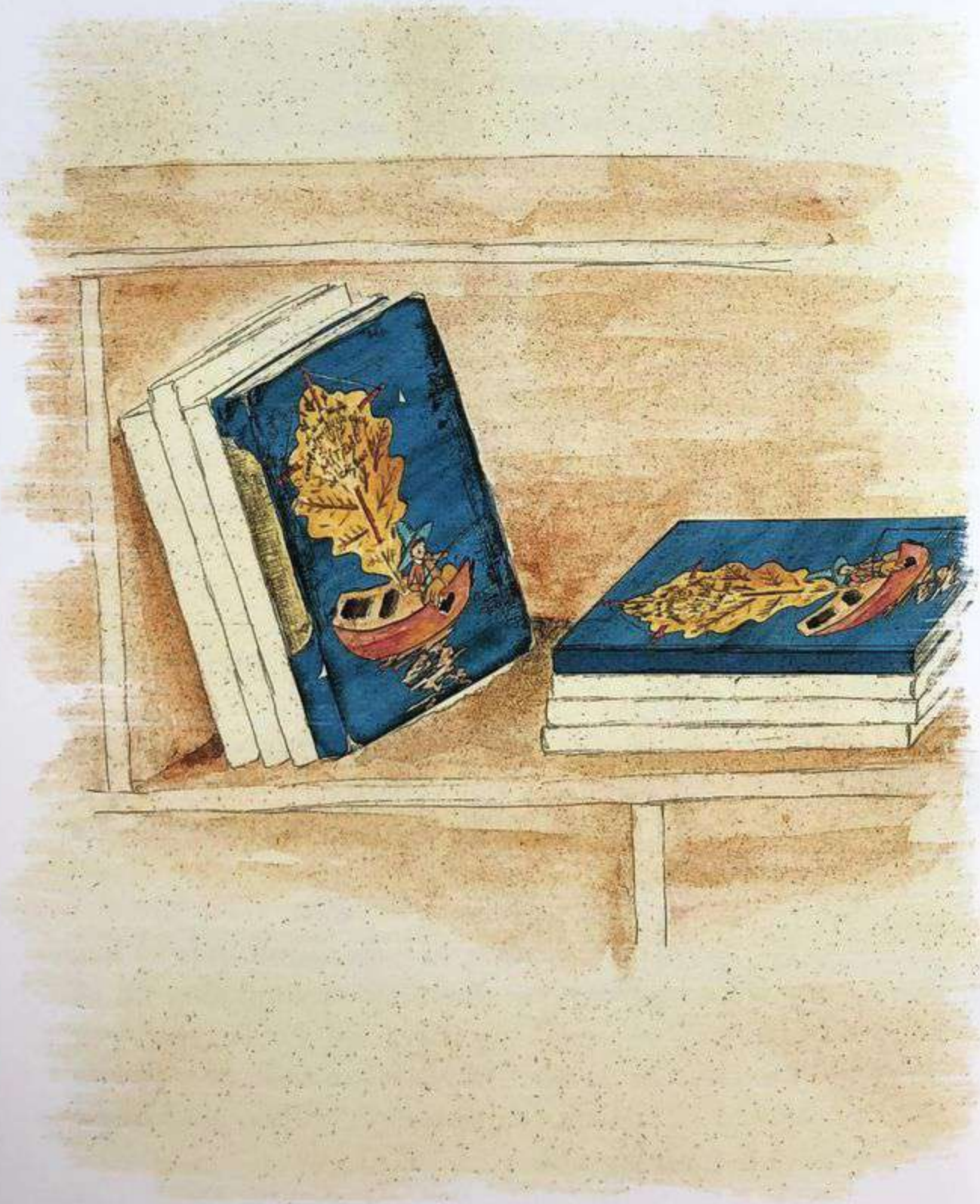

Một ngày nọ, ông chủ quyết định dọn dẹp và bố trí lại phòng đọc. Toàn bộ các sách trong tủ và trên kệ đều được chuyển xuống và dồn chất đống vào một chỗ để tạm. Tôi và bạn sách lính cảnh vô tình lại được xếp ở cạnh nhau. Qua lớp ni-lông bọc kín, sách lính cảnh bèn thỏ thẻ tâm sự:

- Thú thật ở trên kia, càng ngày bị bám bụi, lại không được ai nhắc đến, chúng tôi cảm thấy nhiều lúc cũng phát chán. Đôi lúc thấy tự ti vì mình vô tác dụng nữa. Xuống gần đây mới thấy mọi người thật vô tư, vui vẻ, đoàn kết và nhiều điều lí thú

- Các bạn sách đẹp cũng đáng để ngưỡng mộ lắm chứ. Mỗi chúng ta đều truyền đi những thông điệp khác nhau của dòng họ nhà sách đến với con người. Nói chung mỗi cuốn sách chúng ta có giá trị và đều giúp ích cả đấy" - sách "Bác sĩ Aibolit" trầm ngâm trả lời.

- Hôm trước có nghe ông chủ nói là sắp có buổi trưng bày sách cũ Liên Xô, và ông đã chọn các cậu làm đại diện cho toàn bộ anh chị em ở đây, vì vậy nhớ phải nghiêm chỉnh ngay ngắn và mang niềm kiêu hãnh của chúng ta đến với bạn bè khắp nơi nhé- Bác sĩ Aibolit nói thêm.

Sau bữa ấy, chúng tôi - sách đẹp hay sách cũ nát-bắt đầu thân mật với nhau hơn, cùng cười đùa vui vẻ, kể cho nhau nghe hành trình lí thú của mình.

Nếu bạn đang đọc quyển sách này, đừng quên những quyển sách cũ của mình nhé.

HẾT

Cuốn sách này được in gấp rút để kịp ra mắt tại buổi trưng bày sách của nhóm Sách cũ Liên Xô tại Hà Nội ngày 25/8/2019.

Sách được in 10 bản và có đánh số thứ tự, trong đó bản số 01 xin dành tặng anh Hoàng Nguyễn - tác giả truyện và là người khơi nguồn cho sự ra đời của cuốn sách, bản số 02 xin dành tặng chị Thắng Hoàng - người dành tâm huyết viết lại truyện và đưa thêm vào một số nội dung mới, các bản từ 03 đến 09 xin dành tặng các bạn bè yêu sách, và bản số 10 người biên soạn xin giữ làm tư liệu.

Bản số 02

CHUYỆN KỂ CỦA MỘT CUỐN SÁCH LIÊN XÔ